

تحلیل توزیع فضایی کیفیت زندگی در محله‌ها شهر چالوس

زینب قربانی: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران*
یراتعلی خاکپور: دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
عزت‌اله مافی: دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

چکیده

در طول چند دهه اخیر، توسعه بی رویه شهر نشینی، مهاجرت، ازدیاد جمعیت و تغییر در شیوه زندگی، دگرگونی بیشتر در ساختار زندگی شهری را فراهم آورد و سبب زوال کارکردهای بافت سنتی گردید. در این میان کیفیت زندگی به عنوان راهی برای مقابله با این دگرگونی‌ها از سوی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطوح بین‌المللی و ملی مطرح گردید. در پژوهش حاضر به منظور سنجش کیفیت زندگی در محله‌های ۱۴ گانه شهر چالوس، از روش‌های توصیفی-تحلیلی، و تحلیل رگرسیون و همبستگی پیرسون استفاده شده است. با توجه به جمعیت ۴۵۶۲۵ نفری شهر در سال ۱۳۸۵، بر اساس جدول مورگان و کرجسی، نمونه‌ای با حجم ۳۸۰ نفر تعیین و به همین تعداد پرسشنامه‌هایی تهیه و در بین محله‌های شهر توزیع شد. ضریب آلفایی کروباخ ۰.۸۰۳ نشان دهنده روایی بالای پرسشنامه بوده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد شهروندان نسبت به شاخص‌ها تا حدودی راضی‌اند و کیفیت زندگی در شهر چالوس متوسط و نسبتاً زیاد است. محله ۱۰ با بیشترین میزان رضایت مندی، و کیفیت زندگی بالا، مطلوب‌ترین محله و در مقابل محله ۱۴ با کمترین میزان رضایت مندی و کیفیت زندگی پایین، نامطلوب‌ترین محله مشخص شد. در اکثر محله‌ها، دو شاخص ارتباطی - حمل و نقل و دسترسی - خدماتی بیشترین ناراضی‌تی و شاخص همبستگی اجتماعی بیشترین رضایت مندی شهروندان را به خود اختصاص داده‌اند. ضریب رگرسیون (β)، نشان داد که بیشترین تأثیر علی بر کیفیت زندگی در شهر چالوس مربوط به شاخص محیطی با ضریب تأثیر ۰/۱۲۷ است.

واژه‌های کلیدی: توزیع فضایی، کیفیت زندگی، محله، شهر چالوس

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسأله

محلّه‌های شهری نقش اساسی در حیات و زوال شهرها را به عهده دارند. دگرگونی رابطه توده و فضا و تغییر در تراکم‌های انسانی و ساختمانی همه و همه در اثر تغییر در شیوه زندگی، افزایش جمعیت شهر نشین و ... سبب تغییرات اساسی در ساختار فضایی محلّه‌های و در نهایت میزان ارتباطات و تعاملات اجتماعی در سطح محلی گردیده است (هودسنی، ۱۳۸۴: ۵). این تغییرات غیر قابل اجتناب در محلّه و شهر سبب بروز مشکلات اساسی و زوال کارکردهای نسبتاً ثابت بافت‌های محلّه‌ای سنتی گردید است. با توجه به رشد فزاینده نابرابری شهرها، بکارگیری الگویی بهینه در جهت برنامه‌ریزی عدالت محور ضرورتی بنیادین و اساسی است. با توجه به رویکرد جامع نگر نهفته در مباحث کیفیت زندگی، تحلیل و بررسی آن در کشورهای عقب مانده و در حال توسعه، نقش اصلی را در برنامه‌ریزی جامع نگر دارد (معمارزاده، ۱۳۷۴: ۶۳). برنامه‌ریزی در نیمه اول قرن بیستم تحت تأثیر مباحث صرف علمی (خردگرایی، اثبات گرایی و...) بود و عاری از مفاهیم و نظریه‌های اجتماعی، سیاسی و کیفی (نسبت گرایی، تأویل پذیری، دموکراسی و...) بوده است. بر این اساس با تحولات اساسی و بنیادی در روش‌ها، مفاهیم، اهداف و انگاره‌های خود مواجه شده است. جامعه بشری پس از تجارب خود از رویکرد برنامه‌ریزی عقلانی، به نوعی بازننگری و بازاندیشی در اقدامات خود روی آورده است که موجبات تجدید نظر در باورها و شیوه‌های پیشین شده و پدید آمدن

گرایش‌های تازه‌ای را در عرصه برنامه‌ریزی شهری فراهم آورده است. یکی از گرایش‌های نو که تأثیر شگرفی در فرایند تحول دیدگاه‌ها و روش‌های برنامه‌ریزی شهری در نیمه دوم قرن بیستم داشته است، نظریه‌های اجتماعی و کیفی توسعه است که در قالب مفاهیمی چون کیفیت زندگی، رفاه اجتماعی و غیره نمود عینی یافته است (کوکبی و همکارانش، ۱۳۸۴: ۷).

نواحی شهری مراکز اصلی رشد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی در هر کشوری هستند که خود را به عنوان جذاب‌ترین نقاط برای ایجاد ثروت، کار، خلاقیت و نوآوری اثبات کرده‌اند. اما نواحی شهری با چالش‌های مهمی در زمینه‌های تخریب فیزیکی و محیطی، محرومیت اجتماعی، ناامنی، بیکاری، کمبود مسکن و ترافیک رو به رو هستند که این مشکلات، کیفیت زندگی شهری^۱ را به شدت کاهش می‌دهند. محلّه‌های شهری که در گذشته نه چندان دور، حکم مکان حمایت اجتماعی برای ساکنان خود داشتند، اکنون با توجه به پیچیدگی شرایط زندگی و افزایش متداوم جدایی مکانی و اجتماعی، از آن تنها به حفظ کارکرد خوابگاهی برای اهالی، اکتفا می‌شود (Barton, 2003: 16). محلّه‌های مسکونی شهرها، به عنوان سلول‌های حیات شهری از گذشته‌های دور نقش اساسی ای در زندگی ساکنان آن‌ها داشته‌اند. در گذشته محلّه‌های شهری مکانی برای گرد آمدن افراد با ویژگی‌های قومی، نژادی، مذهبی، اقتصادی و اجتماعی و... مشترک بوده است. به دنبال تجمع بیشتر افراد بشر با ویژگی‌های مشترک در یک محدوده، آن

و چند بعدی در عرصه برنامه ریزی، مطرح شد. بر این اساس منظور از کیفیت زندگی شهری در نظر گرفتن شاخص‌های اجتماعی، محیطی در عین توجه به شاخص‌های کالبدی - خدماتی و فرهنگی است. از طرف دیگر کیفیت زندگی اغلب با استفاده از شاخص‌های عینی یا شاخص‌های ذهنی و به ندرت با استفاده از هر دو شاخص اندازه گیری می‌شود. شاخص‌های ذهنی از پیمایش، ادراکات و ارزیابی‌ها و رضایت ساکنان از زندگی شهری بدست می‌آیند، در حالیکه شاخص‌های عینی مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند که غالباً از داده‌های ثانویه بدست می‌آیند (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۳۷).

۱-۲- ضرورت و اهمیت

با توجه به رشد فزاینده نابرابری شهرها، بکارگیری الگویی بهینه در جهت برنامه ریزی عدالت محور ضرورتی بنیادین و اساسی است. با توجه به رویکرد جامعه نگر نهفته در مباحث کیفیت زندگی، تحلیل و بررسی آن در کشورهای عقب مانده و در حال توسعه، نقش اصلی را در برنامه ریزی جامع نگر دارد (معمارزاده، ۱۳۷۴: ۶۳). گزارش برنامه توسعه سازمان ملل متحد، با عنوان گزارش توسعه انسانی در سال ۱۹۹۴ با توجه به نیازهای همه مردم جهان از جمله، تأمین امنیت اقتصادی و اجتماعی جوامع انسانی، در پرداختن به چالش فزاینده امنیت انسانی، مردم را در کانون توسعه قرار می‌دهد، و رشد اقتصادی را نه به عنوان یک هدف بلکه به مثابه وسیله تلقی می‌کند، و توسعه انسانی پایدار را توسعه‌ای می‌داند طرفدار مردم، طرفدار ایجاد شغل و سازگار با طبیعت (معمارزاده، ۱۳۷۴: ۶۳). در مباحث جدید توسعه پایدار، تأکید عمده بر توسعه انسانی است که

بخش از شهر دارای هویت خاص و شناخته شده ای می‌بود که سبب تمایز آن از دیگر بافت‌های اطراف می‌گردید. در چند دهه اخیر با تغییرات شگرف در شیوه زندگی در ساختار محله‌های نیز تغییرات اساسی ایجاد گردیده است، و همچنین رویکرد صرف شهرسازی به ابعاد کالبدی - کارکردی شهر بدون توجه به ارزش‌ها و اهداف اجتماعی و اقتصادی فلسفه وجودی شهرها به عنوان محلی برای زندگی را با تردیدهای جدی مواجه کرد (رهنما، ۱۳۸۹: ۲). مطالعه کیفیت زندگی شهری در نواحی شهری در سال‌های اخیر مورد توجه گسترده بوده است. محققان رشته‌های گوناگون در این عرصه مشارکت داشته‌اند. اما این مطالعات از جنبه‌های متعددی مانند مقیاس مطالعه، قلمرو مورد استفاده و روش‌های سنجش کیفیت زندگی متفاوت هستند. به این ترتیب که روش‌های گوناگونی برای مطالعه کیفیت زندگی در نواحی شهری به کار گرفته شده است (Kamp et al, 2003: 5). شهر چالوس نیز همراه با تغییرات چند دهه اخیر در کشور علاوه بر تغییرات شگرف در شیوه زندگی، در ساختار محله‌های چهارده گانه آن نیز تغییرات اساسی ایجاد شده است. به طوری که توسعه بی رویه شهرنشینی، مهاجرت و افزایش جمعیت و... موجب دگرگونی بیشتر در بافت و ساختار زندگی شهری شده و سبب زوال کارکردهای نسبتاً ثابت بافت‌های محله‌ای سنتی گردیده است در این میان دیدگاه کیفیت زندگی شهری به عنوان دیدگاهی که حل مشکلات کنونی شهرها و زندگی شهری را نه در گرو توسعه یک بعدی اقتصادی در سطح ملی و توسعه صرفاً فیزیکی کالبدی در مقیاس شهری، بلکه وسیله‌ای دستیابی به معیارهای جامع تر

- فرضیات تحقیق

- به نظر می‌رسد میزان رضایت شهروندان از کیفیت زندگی به تفکیک محله‌های در شهر چالوس یکسان نیست.

- به نظر می‌رسد بین میزان کیفیت زندگی شهری و مشارکت در محله‌های شهر چالوس رابطه مثبت وجود دارد.

- به نظر می‌رسد شاخص اقتصادی از بیشترین تأثیر علی در کیفیت زندگی در شهر چالوس، برخوردار است.

۱-۵- پیشنهاد پژوهش

تاریخچه پیدایش مفهوم کیفیت زندگی به دوران ارسطو در ۳۸۵ سال قبل از میلاد مسیح باز می‌گردد. در آن دوران ارسطو «زندگی خوب» یا «خوب انجام دادن کارها» را به معنی شاد بودن در نظر گرفته است (Fayers & Machin, 2000: 24). محققان گرایش‌های مختلف علمی کیفیت زندگی را از دهه ۱۹۳۰ مطالعه نموده‌اند. هریک از این محققان درصدد بوده‌اند که نواحی مختلف جغرافیایی مانند شهرها، ایالت‌ها و ملت‌ها را بر اساس شاخص‌های کیفیت زندگی که خود طراحی کرده‌اند، مطالعه کنند (Wish, 1986: 93). کیفیت زندگی شهری از سال ۱۹۷۰ به طور مشخص و قابل ملاحظه‌ای در مطالعات اجتماعی لحاظ شده است و معنای وسیعی‌ای در ارتباط با خوشبختی در جوامع دارد و هدف آن قادر ساختن مردم برای دستیابی به اهدافشان و رسیدن به زندگی ایده‌آل است (غیاثوند، ۱۳۸۸: ۲۴). در کنار این دسته از محققان، سازمان‌های بین‌المللی مانند UNDP, UN, WHO هریک سنجه‌های مورد نظر خود را در رابطه با کیفیت زندگی ارائه داده‌اند. تا به حال،

این مهم جز از راه سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر مباحث مربوط به تخصیص کارآمدتر منابع - که خود از مباحث عمده عدالت اجتماعی است - امکان پذیر نیست (مرصوصی، ۱۳۸۳: ۳۲). در نتیجه، مسأله‌ای که برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران با آن مواجه می‌شوند، این است که چگونه می‌توان منافع اجتماعی مردم را بدون عقب‌نگه داشتن رشد اقتصادی تأمین کرد؟ (جباری، ۱۳۸۱: ۲۸). بدین ترتیب در نظر گرفتن ابعاد اجتماعی، روانی، کیفی و اقتصادی در تعامل و کنش متقابل با ابعاد کالبدی - کارکردی، در برنامه‌ریزی محله‌ای و شناسایی متغیرهای تأثیرگذار بر کیفیت زندگی در هریک از محله‌های شهر چالوس ضروریات این تحقیق را شامل می‌شود.

۱-۳- اهداف تحقیق

هدف اصلی ارزیابی کیفیت زندگی شهری در محله‌های شهر چالوس در وضعیت کنونی با استفاده از شاخص‌های عینی و ذهنی است. اهداف جزئی تری نیز در پژوهش حاضر مدنظر است:

- شناخت تنگناها و مشکلات هر محله به منظور بهبود کیفیت زندگی در شهر چالوس
- شناخت عوامل مؤثر در ارتقاء کیفیت زندگی در شهر چالوس

۱-۴- سؤالات اصلی تحقیق

- وضعیت رضایت شهروندان از کیفیت زندگی به تفکیک محله‌های شهر چالوس چگونه است؟
- آیا بین میزان کیفیت زندگی شهری و مشارکت شهروندان رابطه مثبت وجود دارد؟
- کدام شاخص در کیفیت زندگی شهر چالوس از تأثیر علی بیشتری برخوردار است؟

پایدار شهری بوده است. مطالعات اولیه در مورد کیفیت زندگی شهری در شهرها و کشورهای توسعه یافته، در حال توسعه و در حال صنعتی شدن جدید از دهه ۱۹۷۰ به بعد مورد توجه جدی قرار گرفته است. تحقیقات و تلاش‌های پیشین در این زمینه از دانش پژوهان جهان غربی (کمپ بل، کاورز، رودگرز در سال ۱۹۷۶، گرین، وروف، فلد در سال ۱۹۶۰ و...) که در رشته‌های مختلف از قبیل جامعه‌شناسی و روانشناسی مشغول فعالیت بوده‌اند آغاز شده است. از طرف دیگر تحقیقات مستند در مورد کیفیت زندگی شهری در آسیا کمتر انجام شده است. از جمله تحقیقات مستند در آسیا می‌توان به تحقیقات افرادی همچون کیم و شین در کره ی جنوبی، دی در تایلند، لی و شین در هنگ کنگ، وانگ و کای در تایوان و چین و فو در سنگاپور اشاره کرد (کوکبی و همکارانش، ۱۳۸۴: ۸).

۱-۶- روش‌شناسی تحقیق

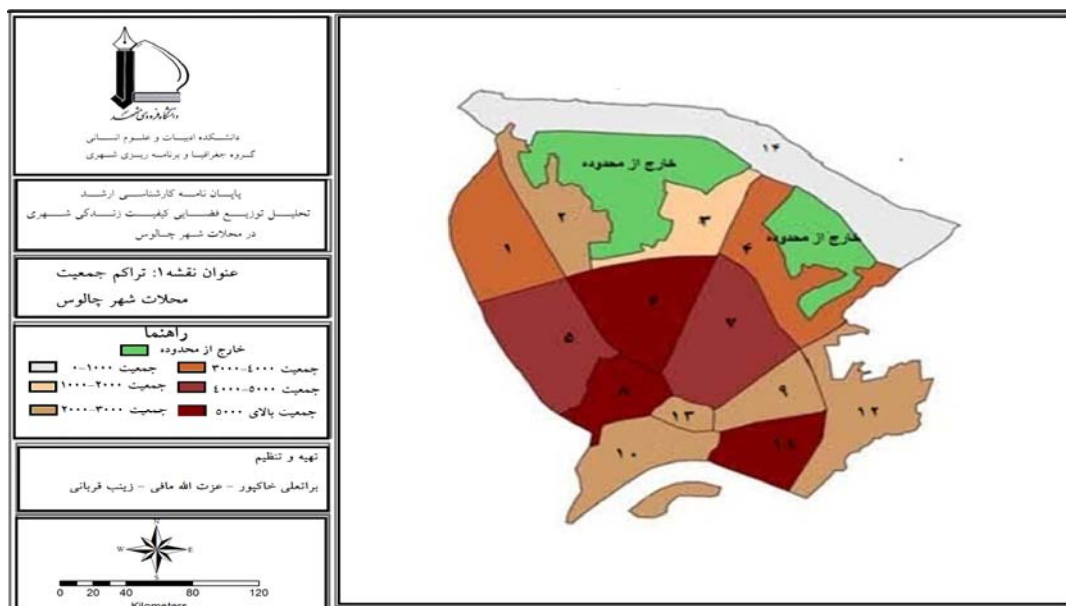
روش تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی است که از روش‌های مختلف کتابخانه‌ای، میدانی، مشاهده‌ای، آماری، ترسیمی، و نرم‌افزاری استفاده شده، در این پژوهش به منظور کسب اطلاعات لازم در خصوص شناسایی و آگاهی از وضعیت کنونی کیفیت زندگی در محله‌های شهر چالوس (با توجه به تقسیمات شهری که بر اساس محله بندی صورت گرفته است)، اقدام به برداشت میدانی از طریق تهیه و توزیع پرسشنامه‌هایی بر اساس شاخص‌های کیفیت زندگی (شاخص‌های ذهنی و عینی و ابعاد و متغیرهای هر کدام) در هر یک از محله‌های چهارده گانه گردید. متعاقباً جهت سنجش شاخص‌ها با استفاده از طرح نمونه‌گیری طبقه‌ای به تعیین اندازه تعداد نمونه کل شهر و آنگاه در هر محله پرداخته شد. در این روش

علوم رایج موفق نشده‌اند رویکردی ترکیبی را که بتواند ابعاد متعدد شاخص‌های فیزیکی، فضایی و اجتماعی را ارزیابی کند، طراحی کنند (Kamp et al, 2003: 6). توجه دانش جغرافیا به کیفیت زندگی و مفاهیم مربوط به آن به اواخر دهه ۱۹۶۰ بر می‌گردد. وجود شیوه‌های گوناگون معیشت در مکان‌های مختلف، محور مرکزی جهان بینی جغرافیدانان را تشکیل می‌داد. ولی معمولاً از هرگونه مقایسه‌ی کیفی صریح پرهیز می‌شد. آن‌چه که در مورد جغرافیای روشمند اجتماعی (یا رادیکال) که در اواخر دهه ی ۱۹۶۰ شکل گرفت، جدید به شمار می‌رفت، توجه به عناوینی چون فقر، بهداشت، گرسنگی، جرم و جنایت و آلودگی محیط زیست و سهم هریک به عنوان شرایط متغیر فضایی در کیفیت عمومی زندگی مردم تا آن زمان مورد غفلت واقع شده بود (اسمیت، ۱۳۸۱: ۱۷۱). دیوید اسمیت اولین جغرافیدانی بود که درباره کیفیت زندگی، رفاه و عدالت اجتماعی در جغرافیا صحبت کرد. این جغرافیدان برای بررسی کیفیت زندگی و رفاه و عدالت اجتماعی از شاخص‌های اجتماعی ذهنی و مقایسه‌ی عینی استفاده می‌کند که برای سنجش مورد اول از پرسشنامه و برای مورد دوم از مشاهده و آمار استفاده می‌گردد. شاخص‌های مورد تأکید اسمیت را بهداشت، مسکن، خدمات عمومی، شادمانی خانوادگی، تعلیم و تربیت، فرصت‌های اشتغال، حقوق و مزد، خوراک، حق رأی، امید به زندگی، مصرف سرانه ی پروتئین حیوانی، درصد ثبت نام در مدارس، تعداد متوسط تلفن و روزنامه و نظایر آن تشکیل می‌دهند (همان: ۶۰). به طور کلی هدف از مطرح کردن مفهوم کیفیت زندگی شهری، اصلاح و تکامل مفهوم توسعه از توسعه صرف کمی، به توسعه

(مصاحبه عمیق)، تعدادی از افراد که در تماس دائمی با این محله هستند، مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند. انتخاب این افراد به صورت خوشه‌ای سازمان یافته بوده است. که ابتدا بر حسب جمعیت جامعه آماری - جمعیت شهر چالوس - حجم نمونه تعیین و آنگاه بر حسب سهم جمعیت هریک از محله‌های در کل شهر تعداد نمونه هریک از محله‌های تعیین شد. تعیین حجم نمونه بر اساس داده‌های جدول تعیین اندازه نمونه از یک جامعه مورد نظر، مورگان و کرجسی به دست آمده است. بر این اساس برای جامعه آماری ۴۰۰۰۰-۵۰۰۰۰ نفر، در حدود ۳۸۰ نمونه انتخاب گردد. (krejci & morgan, 1970: 607)

نمونه‌گیری هر زیرگروه از حضوری متناسب در نمونه و هم در جامعه آماری بر خوردار است. بعد از مراحل فوق اقدام به دسته بندی داده ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS, EXCEL و Arc GIS نموده و با استفاده از روش های آماری توصیفی (از میانگین، جداول فراوانی، درصد فراوانی و نمودارها) و استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون، تجزیه و تحلیل داده‌ها صورت گرفت.

- جامعه آماری و روش تعیین حجم نمونه جامعه آماری در این تحقیق، ساکنین ۱۴ محله شهر چالوس هستند. جمعیت این شهر بر اساس آمار به دست آمده از سرشماری ۱۳۸۵ برابر با ۴۵۶۲۵ نفر بوده است. با توجه به روش برداشت اطلاعات

شکل ۱- نقشه تراکم جمعیت محلات شهری چالوس

جدول ۱- حجم نمونه محله‌های شهر

محله	محله ۱	محله ۲	محله ۳	محله ۴	محله ۵	محله ۶	محله ۷	محله ۸	محله ۹	محله ۱۰	محله ۱۱	محله ۱۲	محله ۱۳	محله ۱۴
حجم نمونه	۲۲	۲۷	۲۲	۲۷	۲۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۰	۳۰	۲۲	۳۵	۱۵

۷-۱- معرفی متغیرها و شاخص‌های تحقیق

متغیر وابسته در این تحقیق میزان کیفیت زندگی شهری و متغیرهای مستقل شامل اجتماعی (تعلق مکانی، همبستگی اجتماعی، مشارکت)، کالبدی (دسترسی خدماتی، کیفیت مسکن، ارتباطی)، اقتصادی (اشتغال، درآمد)، فرهنگی (مذهب، آموزش)، محیطی (امنیت، بهداشت) هستند.

شکل ۲- نمودار شاخص‌های تحقیق

۸-۱- محدوده پژوهش

شهر چالوس در دشت و کناره دریای مازندران قرار دارد؛ و در شهرستانی به همین نام بین ۳۶ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۴۱ دقیقه عرض شمالی و ۵۰ درجه و ۵۵ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۲۷ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع است. از شمال به دریای خزر و از شرق به شهرستان نوشهر و از جنوب به رشته کوه‌های البرز و استان تهران و از غرب به شهرستان تنکابن محدود می‌گردد (توپانم ساوی، ۱۳۸۲: ۹۴). وسعت شهر چالوس حدود ۱۵۹/۳ کیلومتر مربع است. به همین دلیل جزء مناطق قشلاقی شهرستان محسوب می‌گردد. متوسط دمای شهر چالوس ۱۶/۲ درجه، و سردترین ماه سال بهمن و گرمترین آن مرداد است. طبق آمار جمعیتی از مرکز آمار ۱۳۸۵ جمعیت این شهر ۴۵۶۲۵ نفر (مرکز

- روایی پژوهش

در این پژوهش برای سنجش روایی کار پیمایش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردیده است. گویه‌های سنجش کیفیت زندگی دارای ضریب آلفای ۰/۸۰۳ بودند که در مجموع حکایت از پایایی بالای پرسش‌نامه دارد.

- روش محاسبه نمره ی کیفیت زندگی

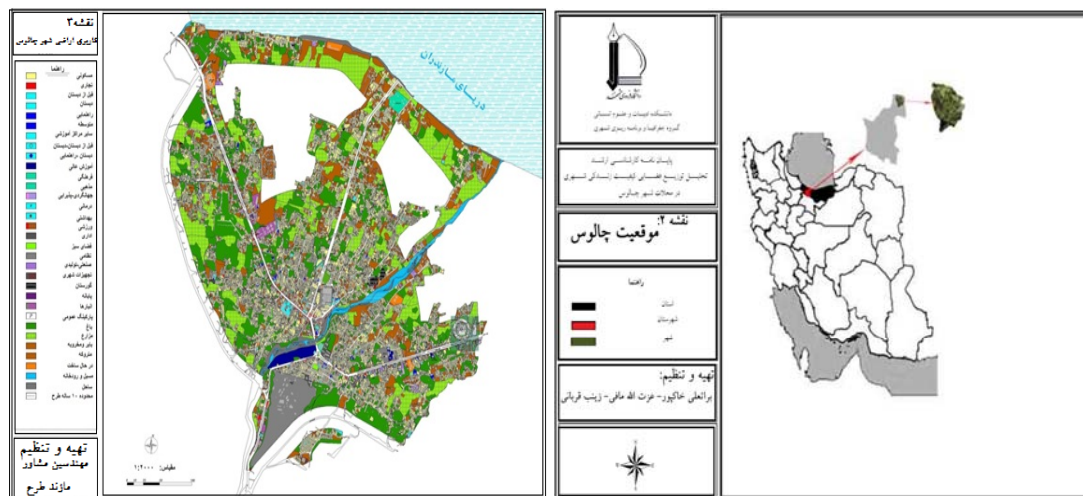
در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها ابتدا پرسش‌نامه‌ای مشتمل بر سؤالات بسته تهیه، سپس از طریق روش مصاحبه‌ای اقدام به جمع‌آوری داده‌ها شده است. پرسش‌نامه مورد نیاز به گونه‌ای طراحی شد تا بعد عینی و ذهنی کیفیت زندگی را بر اساس شاخص‌های مذکور با استفاده از طیف لیکرت بسنجد. در این راستا، سؤالات مربوط به کیفیت زندگی در قالب گویه‌هایی که بر روی طیف پنج درجه‌ای تنظیم گشته‌اند طراحی و هر گویه از یک تا پنج، نمره‌گذاری شد، به این ترتیب که برای گویه‌های مثبت، گزینه بسیار موافق با نمره ی ۵، گزینه ی موافقم با نمره ی ۴، و گزینه ی تا حدی موافقم با نمره ی ۳، گزینه ی مخالفم با نمره ی ۲ و گزینه ی بسیار مخالفم با نمره ی ۱، نمره‌گذاری شدند. در مورد گویه‌های منفی این فرایند برعکس شد.

جدول ۲- طبقه بندی نمره کیفیت زندگی

نمره کیفیت	ارزیابی
۱ - ۱/۸	بسیار پایین/بسیار مخالف/بسیار ناراضی
۱/۸ - ۲/۶	پایین/مخالف/ناراضی
۲/۶ - ۳/۴	نسبتاً زیاد/ تا حدودی موافق/ تا حدودی راضی
۳/۴ - ۴/۲	زیاد/موافق/راضی
۴/۲ - ۵	بسیار زیاد/بسیار موافق/ بسیار راضی

آمار، ۱۳۸۵) که در ۱۴ محله متمرکز شده و دارای ۲ دهستان (کلارستاق شرقی و غربی) است (مهندسین

مشاور مازند طرح، ۱۳۸۷).

شکل ۳- محدوده مورد مطالعه

۲- مفاهیم، دیدگاه‌ها و مبانی نظری

یک محله ی شهری معمولاً متشکل از بیش از یک واحد همسایگی خواهد بود (Philine Gaffrone & others, 2005). محله‌های شهری که در گذشته نه چندان دور، حکم مکان حمایت اجتماعی برای ساکنان خود داشتند، اکنون با توجه به پیچیدگی شرایط زندگی و افزایش متداوم جدایی مکانی و اجتماعی، از آن تنها به حفظ کارکرد خوابگاهی برای اهالی، اکتفا می‌شود (Barton, 2003: 17). محله نهادی است که از طریق آن افراد و موضوعات می‌توانند توانایی برای فعالیت اولیه بوسیله یک تعامل مؤثر فردی و جمعی را در درون آن و یا از ورای آن به اجرا درآورند (Anner, Kearney, 2006: 118). چک ملترز نیز اعتقاد دارد اکنون یک برنامه محله‌ای باید جدای از مفاهیم کالبدی، شامل مفاهیمی همچون رفاه اجتماعی، کیفیت زندگی نیز باشد (mehlterz, 19884: 147). کیفیت زندگی تحت تأثیر

مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارد، و از این رو معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن مترتب است. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه‌ای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی و مواردی از این دست تعبیر کرده‌اند (Epley & Menon, 2008: 290). کیفیت زندگی خود ارتباطی متقابل با توسعه دارد. در آن تمامی تلاش‌های توسعه در ابعاد مختلف آن، همانا بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی است. کیفیت زندگی خود عنوان احساس فرد از سلامت، رضایت یا عدم رضایت از زندگی، سرور و شادمانی یا خشنودی و نظایر آن تعریف شده است (Dalkey, 1972: 67).

۲-۱- دیدگاه‌های مربوط به کیفیت زندگی

در مطالعات کیفیت زندگی شهری دو رویکرد ذهنی و رویکرد عینی وجود دارد (Lee, 2008: 120). بطور کلی، از تحقیقاتی که درباره کیفیت زندگی انجام شده است می‌توان چنین برداشت کرد که سه رویکرد (که دو رویکرد آن کاملاً مجزا است) در کشورهای مختلف دنیا به وجود آمده است:

- رویکرد اول: اسکاندیناویایی

این رویکرد، رویکردی است که در اکثر کشورهای اروپایی به ویژه کشورهای اسکاندیناوی طرفدار دارد و جان درینوسکی و ریچارد تیتیموس آن را ابداع کرده‌اند. در این رویکرد بر شرایط عینی زندگی و معرف‌های مرتبط به آن تأکید شده است و کیفیت زندگی افراد در گرو تأمین نیازهای اولیه زندگی است.

- رویکرد دوم: آمریکایی

در بیشتر تحقیقاتی که در کشور آمریکا روی کیفیت زندگی انجام شده است، محققان بیشتر به تجارب ذهنی افراد از زندگی‌شان توجه کرده و بر معرف‌های ذهنی تأکید کرده‌اند. از اثرگذاران بر این رویکرد می‌توان به روانشناس اجتماعی دبلیو. آی. توماس اشاره کرد. در این رویکرد از رضایتمندی و خوشبختی به عنوان معرف‌های اصلی یاد می‌شود.

ج رویکرد سوم: در کنار این دو رویکرد، رویکردی نیز وجود دارد که هم بر ابعاد عینی زندگی و هم ذهنی آن تأکید می‌کنند که برای نمونه می‌توان به روش‌های اقتصادی-اجتماعی ارزیابی کیفیت زندگی اشاره کرد (غیاثوند، ۱۳۸۸: ۲۵-۲۴).

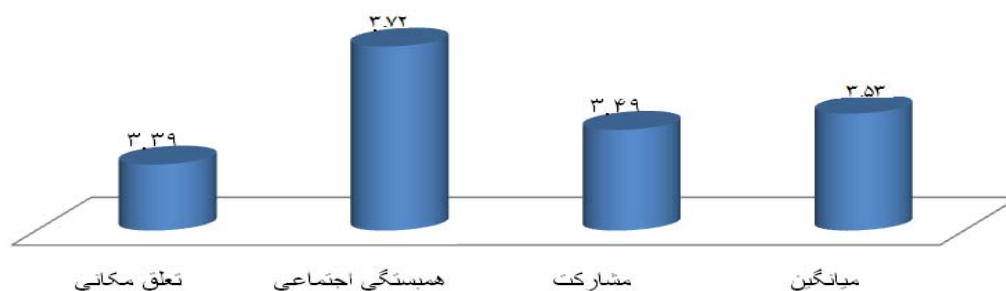
۳- یافته‌های تحقیق

- نتایج پرسشنامه

- شاخص اجتماعی

بر اساس پاسخ‌های داده شده به نظر می‌رسد ۳۷/۸۹ درصد پاسخ‌گویان از زندگی در محله‌هاشان احساس غرور دارند و همچنین ۵۶/۸۴ درصد از پاسخ‌گویان در محله خود دارای وابستگی و حاضر به ترک آن نیستند و این وابستگی با تمایل ۵۶/۵۷ درصدی پاسخ‌گویان به ترک محله در تضاد است و این امر نشان دهنده آن است که علی‌رغم وابستگی شهروندان به محله‌شان حاضر به ترک محله برای سکونت در محله‌ای بهتر هستند که می‌تواند ناشی از عدم رضایت شهروندان از سایر شاخص‌ها باشد. ۴۳/۶ درصد نیز معتقدند که در هنگام مشکلات می‌توانند روی کمک همسایگان خود حساب کنند چرا که ۸۲/۸ درصد از ساکنان شهر حاضرند در هنگام مشکلات دادرسی همسایگان خود باشند. همچنین ۸۱ درصد آنان بر این نظرند که زندگی تنها وقتی برایشان معنی پیدا می‌کند که روابط اجتماعی‌شان با دوستان و آشنایان برقرار باشد. ۷۲/۱ درصد از ساکنان شهر بر این باورند که همسایه از فامیل هم بیشتر به درد آدم می‌خورد و می‌تواند در مواقع بحرانی به داد آدم برسد. به طور کلی، ۴۲/۶۳ درصد کل ساکنان شهر در برگزاری جلسات برای رفع مشکلات محله‌ی خود با هم اتفاق نظر دارند. با این نتیجه‌ی به دست آمده که ۷۰/۲۶ درصد آنان حاضر به مشارکت با سایر همسایگان در حل مسائل محله خود می‌باشند. نمودار شماره ۲، نشان می‌دهد، شاخص مشارکت در محله‌های شهر از وضعیت مطلوبی برخوردار است، به طوری که میانگین وجه نظر شاخص مشارکت در کل شهر برابر ۳/۴۹ است و این بدان

معناست که تمایل شهروندان به شرکت در امور شهر و دخالت در رفع مشکلات محله شان زیاد است

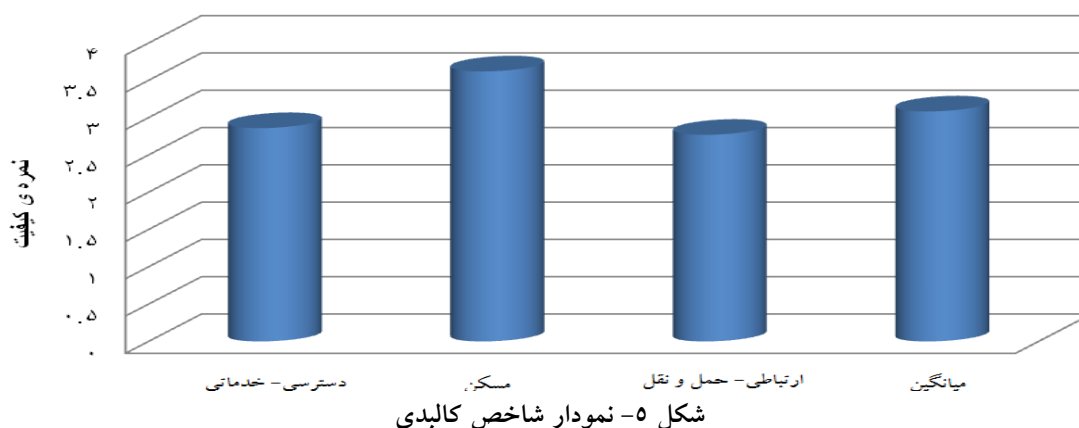

شکل ۴- نمودار شاخص اجتماعی

دارند. اکثر مردم شهر (۶۸/۱۵ درصد)، از کیفیت آسفالتهای محله‌ای که در آن ساکن اند ناراضی اند. حدود ۴۴/۴۷ درصد ساکنان شهر از روان بودن تردد اتومبیل در معابر درون محله‌ی خود رضایت دارند. تنها ۳۷/۱ درصد ساکنان شهر با اینکه مکان ایستگاه‌ها در محله‌ها درست انتخاب شده است موافق اند. به طور کلی می‌توان گفت با توجه به میانگین وجه نظر شاخص ارتباطی - حمل و نقل در کل شهر که برابر با ۲/۷۷ است، کیفیت شاخص ارتباطی - حمل و نقل درون محله‌ای در شهر چالوس متوسط و تاحدودی زیاد است. اما میزان رضایت مندی از این شاخص در محله‌های ۱۳ با داشتن میانگین وجه نظر ۲/۱۳ و محله‌ی ۶ با داشتن میانگین وجه نظر ۲/۳۲، کم است و کیفیت شاخص ارتباطی - حمل و نقل در این دو محله پایین است.

- شاخص کالبدی

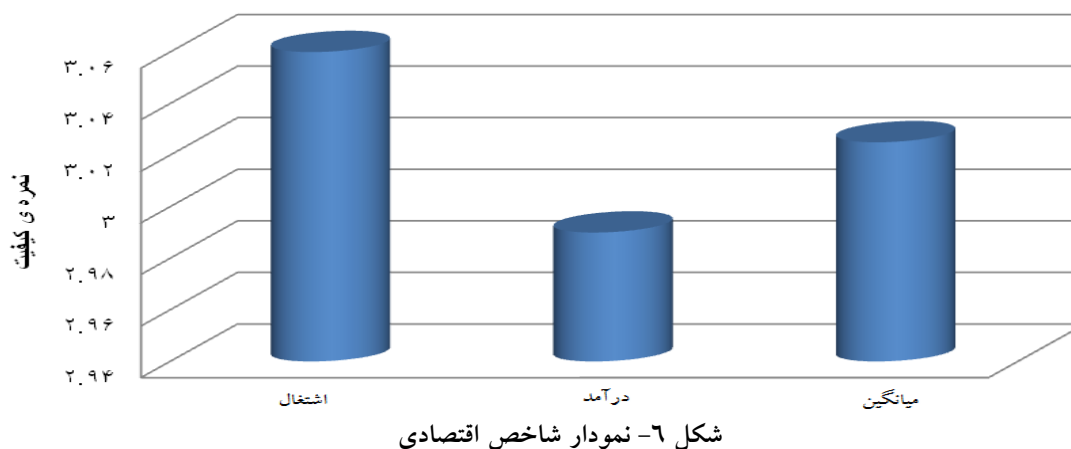
۴۶/۳۱ درصد ساکنان محله‌های شهر از اینکه نمی‌توانند نیازهای تفریحی-ورزشی شان را در محله‌ی خود برطرف سازند ناراحتند، ۷۳/۴۲ درصد ساکنان از فضای سبز و پارک محله شان ناراضی اند. ۵۸/۹۴ درصد پاسخ‌گویان از عملکرد شهرداری ناراضی اند. ۵۱/۰۵ درصد پاسخ‌گویان از اینکه می‌توانند نیازهای روزانه شان را در محله‌ی خود خریداری کنند احساس رضایت دارند. اکثریت مردم شهر (۷۱/۰۵ درصد) از امکانات (آب، برق، گاز، تلفن) و ۷۶/۳۱ درصد آن‌ها از تهویه و نورگیری مناسب و ۵۳/۶۸ درصد نیز از امکانات جانبی (پارکینگ، کولر، آسانسور) مسکنی که در آن ساکن اند رضایت دارند. و ۶۰ درصد شهروندان پاسخ‌گو از اینکه همسایگان به خانه شان دید و اشراف ندارند احساس رضایت

میان شاخص اشتغال در محله ی ۱۳ با داشتن میانگین وجه نظر ۲/۷۴ در وضعیت نامطلوب و محله ۱۰ با داشتن میانگین وجه نظر ۳/۵۲ با دارا بودن کیفیت زیاد شاخص مذکور، در مطلوب ترین وضعیت نسبت به میانگین کل شهر قرار دارد. چرا که اکثراً درآمدها جابجایی هزینه‌های ماهیانه آن‌ها نمی باشد و تنها ۲۶/۰۵ درصد هستند که درآمدها پاسنخگوی نیازهایشان است. به طور کلی، می‌توان گفت شاخص درآمد در کل شهر با داشتن میانگین وجه نظر ۲/۹۹ دارای کیفیت متوسطی است که رضایت مندی نسبتاً زیاد

- شاخص اقتصادی

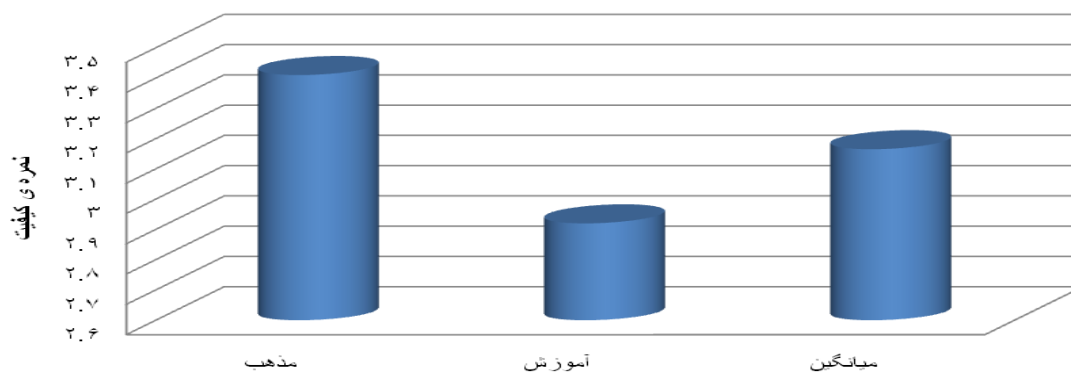
۴۴/۲۱ درصد ساکنان شهر به دلیل آن‌ها بیکار نباشند به شغلی بدان مشغولند می‌پردازند و ۵۷/۸۹ درصد نیز تأمین امنیت شغلی شان را موجب پیشرفت خود در سایر امور زندگی می‌دانند، این درحالی است که تنها ۲۹/۲۱ درصد نسبت به شغل شان احساس موفقیت دارند و ۳۸/۴۲ درصد هستند که شغلی را که بدان مشغولند آن‌ها را به آینده امیدوار می‌سازد. آنچه از پاسخ‌ها بر می‌آید ۵۰/۵۲ درصد افراد معتقدند که افراد در سن کار با توجه به سن و تحصیلات شان از فرصت‌های یکسان شغلی برخوردار نیستند. در این

- شاخص فرهنگی

نشان می‌دهد. در این میان شاخص آموزش در محله ی ۱۴ با داشتن میانگین وجه نظر ۱، و قرار گرفتن در کیفیت آموزش بسیار پایین در نامطلوب ترین وضعیت با کمبودهای آموزشی در مقاطع مختلف تحصیلی و کلاس‌های آموزشی فوق برنامه مواجه است و محله ۱۰ با داشتن میانگین وجه نظر ۳/۹۸ با دارا بودن کیفیت آموزش بسیار زیاد در مطلوب ترین وضعیت نسبت به میانگین کل شهر قرار دارد.

میانگین وجه نظر شاخص مذهب در کل شهر برابر ۳/۴۱ است و بدان معناست که شهروندان با مؤلفه‌های این شاخص موافق اند. به طور کلی، با توجه به نمودار شماره ۵، می‌توان گفت شاخص آموزش در کل شهر با داشتن میانگین وجه نظر ۲/۹۲ از کیفیت متوسطی برخوردار است که رضایت مندی نسبتاً زیاد شهروندان از مؤلفه‌های شاخص آموزش را

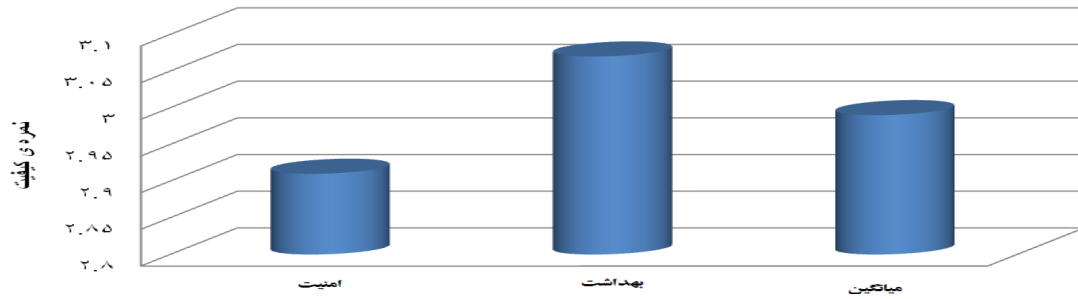

شکل ۷- نمودار شاخص فرهنگی

- شاخص محیطی

درصد ساکنان از فعالیت نیروی انتظامی در برقراری امنیت و حمایت از مردم ناراضی اند. به طور کلی، با توجه به نمودار شماره ۸، می‌توان گفت شاخص امنیت در کل شهر با داشتن میانگین وجه نظر ۲/۹۱ دارای کیفیت متوسطی است که رضایت مندی نسبتاً زیاد شهروندان از مؤلفه‌های شاخص امنیت را نشان می‌دهد. در این میان شاخص امنیت در محله ی ۱۴ با داشتن میانگین وجه نظر ۱/۹۷ با رضایت مندی و کیفیت پایین در نامطلوب ترین وضعیت و محله ۷ با داشتن میانگین وجه نظر ۳/۱۸ در وضعیت مطلوب تری نسبت به میانگین کل شهر قرار دارد.

تقریباً نیمی از ساکنان (۴۳/۶۸ درصد) معتقدند که وقتی در شب به تنهایی در کوچه محل‌های شهر قدم می‌زنند احساس امنیت می‌کنند، و اکثر آن‌ها (۵۲/۶۳ درصد) از روشنایی کوچه و خیابان‌های شهر راضی هستند. با ۵۳/۶۸ نظر مخالف می‌توان گفت محله‌های شهر به قدری امن نیستند که ساکنان نگران رها کردن خانه و ماشین خود باشند چرا که ۴۸/۹۴ درصد ساکنان محله‌های مختلف شهر معتقدند که در محله‌های شهری افراد خاص (ولگرد، سارق، معتاد و...) در رفت و آمدند؛ و این در حالی است که نیروی انتظامی در محله‌های شهر فعال است زیرا ۳۰/۵۲

شکل ۷- نمودار شاخص محیطی

۳-۲- تحلیل رگرسیون

تحلیل رگرسیون به بررسی همبستگی‌های چندگانه بین متغیرهای مستقل با متغیرهای وابسته تحقیق می‌پردازد. در اینجا، کیفیت زندگی به عنوان متغیر وابسته و شاخص‌های اجتماعی، کالبدی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی به عنوان متغیرهای

مستقل مورد بررسی قرار گرفتند. و جدول شماره ۳، نشان دهنده میزان همبستگی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (کیفیت زندگی) است که این مقدار برابر با ۰/۹۹۹ است، بدان معنا که متغیرها از همبستگی بالا و مثبتی برخوردارند.

جدول ۳- همبستگی بین کیفیت زندگی با هر یک از متغیرهای مستقل

محیطی	فرهنگی	اقتصادی	کالبدی	اجتماعی	همبستگی پیرسون	همبستگی
۰/۸۷۷	۰/۸۸۸	۰/۷۶۵	۰/۷۷۹	۰/۸۰۱	همبستگی پیرسون	کیفیت زندگی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معناداری	
۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	تعداد	

یافته‌های تحقیق

۳-۳- پیش بینی متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل

در صورتی که مقدار عددی متغیرهای مستقل برابر با صفر باشد، مقدار عددی متغیر وابسته برابر با صفر باشد مقدار عددی متغیر وابسته برابر با ۰/۹۹۹ خواهد بود.

جدول ۴، امکان پیش بینی متغیر وابسته را از روی متغیرهای مستقل ممکن می‌سازد. در جدول زیر

جدول ۴- پیش بینی متغیر مستقل از روی متغیر وابسته (کیفیت زندگی)

سطح معناداری	مقدار t	ضریب استاندارد بتا	ضرایب غیر استاندارد		مدل
			خطای استاندارد	بتا	
۰/۰۴	۰/۷۲۰		۰/۱۳۷	۰/۰۹۹	(مقدار ثابت)
۰/۰۰۶	۵۲۰/۲	۰/۰۶۲	۰/۰۱۶	۰/۰۴۱	شاخص اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۱/۵۶۸	۰/۳۰۰	۰/۰۰۸	۰/۰۹۲	شاخص کالبدی
۰/۰۰۰	۷/۲۰۶	۰/۱۷۶	۰/۰۱۲	۰/۰۸۴	شاخص اقتصادی
۰/۰۰۰	۱۳/۶۱۶	۰/۴۰۸	۰/۰۰۶	۰/۰۸۱	شاخص فرهنگی
۰/۰۰۰	۸/۲۵۱	۰/۲۹۴	۰/۰۱۵	۰/۱۲۷	شاخص محیطی

یافته‌های تحقیق

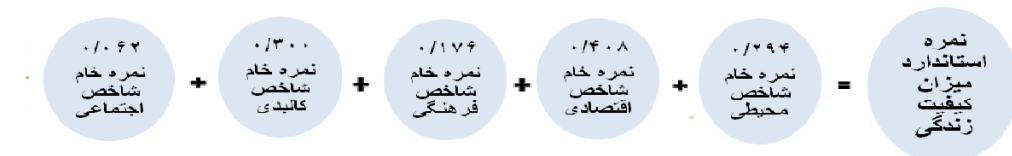
اجتماعی، ۰/۰۴۱ واحد تغییر در میزان کیفیت زندگی در همان جهت با ثابت نگه داشتن سایر عوامل ایجاد خواهد شد.

در معادله رگرسیون، ضریب رگرسیون برای متغیر شاخص اجتماعی برابر با ۰/۰۴۱ است که نشان می‌دهد به ازای هر یک واحد تغییر در شاخص‌های

معادله معمولی تبدیل به معادله استاندارد می‌شود، که در ادامه بیان می‌گردد:

اگر پاسخ‌های هر شهروند در مقایسه با سایر پاسخ‌ها و بر مبنای انحراف معیار سنجیده شود، آنگاه

جدول ۵- نمره کیفیت هر یک از شاخص‌ها به تفکیک محله‌ها

میانگین	بهداشت	امنیت	آموزش	مذهب	درآمد	استقلال	مسکن	ارتباطی	سرترسی	تسازگرن	همسنگی	تولید	مکانی	م
۵۳/۱۸	۵۳/۳۴	۵۲/۹۳	۵۲/۹۴	۵۳/۸۲	۵۲/۷۹	۵۲/۹۹	۵۲/۳	۵۲/۹۲	۵۲/۵۶	۵۳/۶	۵۳/۸۲	۵۳/۱۵	۵۳/۱۵	محله ۵۱
۵۳/۰۶	۵۳/۰۹	۵۲/۸۸	۵۲/۴۳	۵۲/۹۷	۵۲/۸	۵۲/۹۳	۵۳/۵۹	۵۳/۱۴	۵۲/۷۷	۵۳/۴۲	۵۳/۶۵	۵۳/۲۲	۵۳/۲۲	محله ۵۲
۵۳/۰۸	۵۲/۷۹	۵۲/۷	۵۲/۳۳	۵۲/۹۸	۵۳/۱۳	۵۳/۳۳	۵۳/۹۱	۵۳/۰۸	۵۲/۶۴	۵۳/۴۸	۵۳/۷	۵۳/۳۴	۵۳/۳۴	محله ۵۳
۵۳/۱۴	۵۳/۱۹	۵۲/۸۸	۵۲/۳۵	۵۳/۳۵	۵۳/۲۲	۵۳/۰۳	۵۳/۹۲	۵۲/۸۲	۵۲/۵۱	۵۳/۵۶	۵۳/۶۲	۵۳/۴۹	۵۳/۴۹	محله ۵۴
۵۳/۱۵	۵۳/۰۳	۵۳/۱	۵۲/۸۸	۵۳/۳۵	۵۲/۹۶	۵۲/۸۷	۵۳/۳۶	۵۲/۷۸	۵۳	۵۳/۶۷	۵۳/۸۳	۵۳/۵۴	۵۳/۵۴	محله ۵۵
۵۳/۳۱	۵۳/۱۵	۵۳/۱۱	۵۳/۸۶	۵۳/۶۵	۵۲/۹۱	۵۲/۹۴	۵۳/۸	۵۲/۳۲	۵۳/۳۱	۵۳/۶۱	۵۳/۸۳	۵۳/۷۸	۵۳/۷۸	محله ۵۶
۵۳/۲۴	۵۳/۰۹	۵۳/۱۸	۵۲/۶۴	۵۳/۴۲	۵۳/۲۴	۵۳/۰۳	۵۳/۴۸	۵۳/۰۴	۵۳/۱	۵۳/۶۳	۵۳/۸۶	۵۳/۲۱	۵۳/۲۱	محله ۵۷
۵۳/۲۰	۵۲/۹۸	۵۲/۹۵	۵۲/۶۹	۵۳/۴۵	۵۲/۸۷	۵۳/۱۶	۵۳/۵۳	۵۳/۲۹	۵۲/۵۸	۵۳/۶۸	۵۳/۷۸	۵۳/۱۹	۵۳/۱۹	محله ۵۸
۵۳/۳۰	۵۳/۳۸	۵۳	۵۳/۵	۵۳/۸۶	۵۳	۵۲/۹	۵۳/۵۸	۵۲/۵۷	۵۳/۱۶	۵۳/۴۶	۵۳/۹	۵۳/۴۱	۵۳/۴۱	محله ۵۹
۵۳/۴۲	۵۳/۰۱	۵۲/۹۹	۵۳/۹۸	۵۲/۹۹	۵۳/۳۱	۵۳/۵۲	۵۴/۳۸	۵۲/۹۶	۵۳/۳۳	۵۳/۳۶	۵۳/۷۴	۵۳/۶۷	۵۳/۶۷	محله ۵۱۰
۵۳/۱۱	۵۳/۰۳	۵۲/۹۴	۵۳/۰۷	۵۳/۸۲	۵۳/۰۳	۵۳/۰۴	۵۳/۴۶	۵۲/۵۸	۵۲/۲۸	۵۳/۲۷	۵۳/۶۸	۵۳/۴	۵۳/۴	محله ۵۱۱
۵۳/۳۴	۵۳/۱۱	۵۳/۱۴	۵۳/۲	۵۴/۱۷	۵۳/۱۶	۵۳/۴۲	۵۳/۶	۵۲/۷۷	۵۳/۰۶	۵۳/۳۱	۵۳/۸۷	۵۳/۵۲	۵۳/۵۲	محله ۵۱۲
۵۳/۹۸	۵۲/۹۱	۵۲/۶۸	۵۳/۸۴	۵۳/۱۶	۵۲/۸۷	۵۲/۷۴	۵۳/۵۷	۵۲/۱۷	۵۳	۵۳/۲۶	۵۳/۶۸	۵۳/۲۷	۵۳/۲۷	محله ۵۱۳
۵۳/۵۲	۵۲/۴۸	۵۱/۹۷	۵۱	۵۲/۴	۵۲/۰۹	۵۲/۹۶	۵۳/۰۸	۵۲/۴۴	۵۲/۱۸	۵۳/۱	۵۳/۶۸	۵۳/۱۳	۵۳/۱۳	محله ۵۱۴
۵۳/۱۶	۵۳/۰۷	۵۲/۹۱	۵۲/۹۲	۵۳/۴۱	۵۲/۹۹	۵۳/۰۶	۵۳/۶۲	۵۲/۷۷	۵۲/۸۶	۵۳/۴۹	۵۳/۸۳	۵۳/۳۹	۵۳/۳۹	میانگین

یافته‌های تحقیق

شهر چالوس (نمره ۳/۱۶)، توانمندی و ناتوانی‌های هر کدام از محله‌های شهر را بر شمرده تا در برنامه

بر اساس جدول ۵، می‌توان با سنجش نمره هر شاخص در هر محله با نمره نهایی کیفیت زندگی در

۴، پراکندگی کیفیت زندگی در محله‌های شهر را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود، محله ۱۴ در بین محله‌های شهر کم‌ترین کیفیت زندگی را دارد، نمره کیفیت زندگی در این محله که ۲/۵۲ است و بدان معناست که ساکنان از شاخص‌های بررسی شده در محله شان رضایت کمی دارند و کیفیت زندگی در این محله پایین است؛ و محله ۱۰ با نمره ۳/۴۲ در بین محله‌های شهر از بیشترین کیفیت زندگی برخوردار است و ساکنان آن از شاخص‌ها رضایت دارند؛ و سایر محله‌ها از کیفیت زندگی متوسطی برخوردارند که نشان دهنده رضایت نسبتاً زیاد شهروندان از شاخص‌ها در محله شان است.

ریزی‌های آتی بتوان در جهت بهبود وضعیت کیفیت زندگی در هر کدام از محله‌های شهر گام مؤثری برداشت. در این سنجش شاخص‌هایی که از نمره ی کیفیت زندگی کمتر هستند (شاخص‌های مربوط به کمترین نمره‌ها)، به عنوان نقاط ضعف و شاخص‌هایی که بیشتر از آن هستند (شاخص‌های مربوط به بیشترین نمره‌ها)، به عنوان نقاط قوت در هر محله در نظر گرفته شده است.

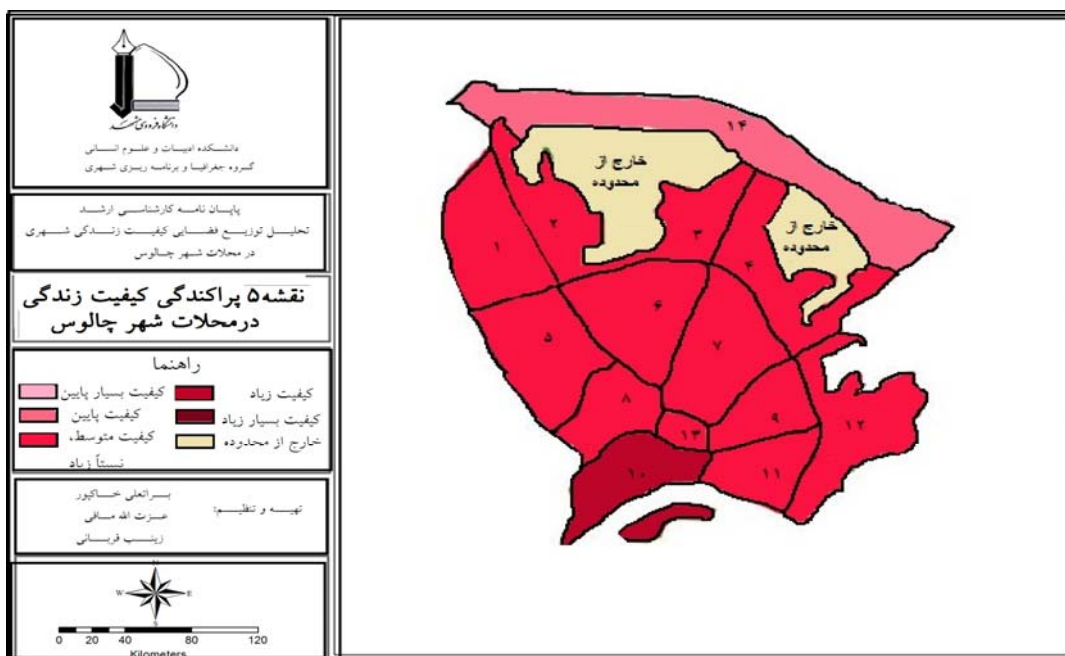
۴- نتیجه گیری

جدول ۵، نمره کیفیت زندگی بدست آمده از پاسخ شهروندان به سؤالات پرسش نامه در هر محله را که بر اساس طیف لیکرت تنظیم شده بود، و نقشه

جدول ۵- توانمندی و ضعف‌های هر محله

محلّه	توانمندی‌ها	ضعف‌ها
محلّه ۱	همبستگی، مذهب، مشارکت	مسکن، دسترسی، درآمد
محلّه ۲	همبستگی، مشارکت، مذهب	آموزش، دسترسی، درآمد
محلّه ۳	همبستگی، مسکن، مشارکت	آموزش، دسترسی، امنیت
محلّه ۴	مسکن، همبستگی، مشارکت	دسترسی، آموزش
محلّه ۵	همبستگی، مشارکت، تعلق مکانی	ارتباطی، اقتصادی، آموزش
محلّه ۶	اجتماعی، فرهنگی، مسکن	ارتباطی، اقتصادی
محلّه ۷	همبستگی، مشارکت، مسکن	آموزش، ارتباطی، اشتغال، بهداشت
محلّه ۸	اجتماعی، مسکن، مذهب	دسترسی، آموزش، درآمد
محلّه ۹	آموزشی، فرهنگی، مسکن	ارتباطی، اشتغال
محلّه ۱۰	مسکن، آموزش، اشتغال، تعلق، همبستگی	ارتباطی، امنیت، مذهب
محلّه ۱۱	همبستگی، مذهب، مسکن	دسترسی، ارتباطی، امنیت
محلّه ۱۲	آموزش، اشتغال، تعلق، همبستگی، مسکن	دسترسی، ارتباطی
محلّه ۱۳	همبستگی، مسکن	ارتباطی، امنیت
محلّه ۱۴	همبستگی	آموزش، در این محله اکثر شاخص‌ها در وضعیت نامطلوب قرار دارند

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۱

شکل ۸- نقشه پراکنده‌گی کیفیت زندگی در محلات شهر چالوس

می‌شود که بیشترین ضریب تأثیر به شاخص محیطی با ضریب تأثیر ۰/۱۲۷ است و شاخص اقتصادی با ضریب تأثیر ۰/۰۸۴ در جایگاه سوم قرار می‌گیرد. یعنی به ازای یک واحد انحراف معیار در میزان شاخص محیطی و اقتصادی به شرط ثابت نگه داشتن سایر عوامل، به ترتیب ۰/۱۲۷ و ۰/۰۸۴ واحد انحراف معیار میزان کیفیت زندگی شهروندان در همان جهت تغییر ایجاد خواهد شد. بنابراین، فرضیه سوم رد می‌شود.

جدول ۸- اولویت متغیرهای مستقل بر کیفیت زندگی

در شهر چالوس

اولویت	بنا (ضریب تأثیر)	شاخص
اول	۰/۱۲۷	شاخص محیطی
دوم	۰/۰۹۲	شاخص کالبدی
سوم	۰/۰۸۴	شاخص اقتصادی
چهارم	۰/۰۸۱	شاخص فرهنگی
پنجم	۰/۰۴۱	شاخص اجتماعی

بنابراین، می‌توان به این نتیجه رسید که رضایت شهروندان از کیفیت زندگی در محله‌ها یکسان نیست؛ و فرضیه اول نیز تأیید می‌شود. جدول ۷، همبستگی بین شاخص کیفیت زندگی و مشارکت را نشان می‌دهد. میزان همبستگی ۰/۵۱۹ با درجه معناداری ۰/۰۲۹ با سطح اطمینان ۹۵ درصد نشان دهنده وجود رابطه مثبت بین این دو شاخص است. از این رو می‌توان چنین گفت که هرچه شهروندان از کیفیت زندگی بالاتری برخوردار باشند تمایل بیشتری به مشارکت در امور محله‌شان دارند. بنابراین فرضیه دوم نیز تأیید می‌شود.

جدول ۷- همبستگی بین کیفیت زندگی و مشارکت

مشارکت	همبستگی	
	۰/۵۱۹	همبستگی پیرسون
۰/۰۲۹	معناداری	کیفیت زندگی
۳۸۰	تعداد	

با توجه به جدول ۷، در معادله استاندارد رگرسیون، ضریب رگرسیون یا همان β ، مشاهده

۵- پیشنهادها

- به وجود آوردن جو اعتماد میان ساکنان و مسئولان شهری و محله‌ای توسط مسئولان؛
- برنامه ریزی در جهت افزایش تعاملات اجتماعی؛
- ترغیب ساکنان به مشارکت در امور محله؛
- اتخاذ راهکارهایی به منظور حفظ و بالا بردن حس تعلق نسبت به محل زندگی در ساکنان محله‌های؛
- جهت گیری برنامه‌های توسعه به سمت تحول اقتصادی و رفع مشکل بی کاری و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید؛
- بهبود وضعیت پارک‌ها، فضای سبز و خیابان‌های شهر؛
- توسعه امکانات تفریحی به منظور استفاده جوانان و خانواده‌ها.

منابع

- اسمیت، دیوید، (۱۳۸۱)، «کیفیت زندگی: رفاه انسانی و عدالت اجتماعی»، ترجمه حسن حاتمی نژاد و حکمت شاهی اردبیلی، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، سال هفدهم، شماره ۱۸۶
- توپا نم ساوی، ام البنین، (۱۳۸۲)، «بررسی روند توسعه فیزیکی شهر چالوس در سه دهه اخیر»، پایان نامه ارشد، دانشگاه آزاد ملایر
- رهنما، میثم، (۱۳۸۹)، برنامه ریزی به منظور ارتقاء کیفیت زندگی در محله‌های شهری، مورد مطالعه: محله ی داوودیه، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس

غیاثوند، الهام، (۱۳۸۸)، «تأثیر سرمایه‌های اجتماعی بر کیفیت زندگی»، فصلنامه مهندس مشاور، شماره ۴۵

کوکبی، افشین، (۱۳۸۴)، «برنامه ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری، مطالعه موردی: شهر خرم آباد»، رساله ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر

کوکبی، افشین و پور جعفر، محمدرضا و تقوایی، علی اکبر، (۱۳۸۴)، «برنامه ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری، تعاریف و شاخص‌ها»، جستارهای شهرسازی، شماره ۱۲

کوکبی، افشین، (۱۳۸۶)، «معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهرها»، نشریه هویت شهر، سال اول، شماره ۱

مرکز آمار ایران، (۱۳۸۵)، «نتایج تفصیلی سرشماری نفوس و مسکن»

مرصوصی، نفیسه، (۱۳۸۳)، «توسعه یافتگی و عدالت اجتماعی شهر»، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۱۴، تهران

معمار زاده، قدرت الله، (۱۳۷۴)، «گزارش توسعه انسانی ۱۹۹۴»، سازمان برنامه و بودجه، تهران

مهندسین مشاور مازند طرح، (۱۳۷۸)، «طرح تفصیلی شهر چالوس»

هودسنی، هانیه، (۱۳۸۴)، «بهبود ساختار فضایی محله‌های شهری در چارچوب توسعه محله‌ای پایدار نمونه موردی: محله جلفا»، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر

Barton, Hugh, et al, (2003), "Shaping Neighbourhoods: A guide for health Sustainability", Spon Press, London and New York

- Mehlter. J. (1984), metropolis tomenteroplex, The social and spatial planning of cities, Hopkinsuniv. Press:147
- Philine Gaffron and others, (2005), Land use & mobility management measures, putna
- van Kamp I, Leidelmeijer K, Marsmana G, de Hollander AEM, (2003), "Urban environmental quality and human well-being towards a conceptual framework and demarcation of concepts", a literature study.Landscape and Urban Planning;65
- Wish NB, (1986), "Are we really measuring the quality of life? Well-being has subjective dimensions, as well as objective ones", American Journal of Economics and Sociology;45
- Dalkey,N.C.et al.,(1972) , "student in Quality of life", Washington DC.Lwxington Books
- Epley, D. & Menon, M., 2008, A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, Soc Indic Res, 88
- Fayers PM, Machine D., (2000)," Introduction. In: Fayers PM, Machine D. Quality of Life Assessment, Analysis and interpretation", 1st ed. UK: John Willy & Sons;
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.
- Lee, Y.J., (2008), "Subjective Quality of Life Measurement in Taipe"i, Building and Mazmanian